

Nr 1.

Första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande i anledning av väckt motion angående en snabbare handläggning av frågor om arbetstillstånd åt arbetssökande utlänningar.

I en inom första kammaren väckt, till dess allmänna beredningsutskott hänvisad motion, nr 65, har herr *Wehtje* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa, att Kungl. Maj:t med beaktande av vad i motionen anförts ville utfärda sådana direktiv för meddelande av arbetstillstånd åt arbetssökande utlänningar, att en snabbare handläggning av dessa frågor kan komma till stånd.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Andra kammarens allmänna beredningsutskott har över en inom denna kammare väckt likalydande motion, nr 87, inhämtat yttrande från statens utlänningskommission och arbetsmarknadsstyrelsen. Utskottet har tagit del av nämnda yttranden.

Såväl kommissionen som styrelsen uttalar betänkligheter mot förslaget om att åt arbetsnämnderna skall inrymmas befogenhet att meddela preliminärt arbetstillstånd. De giva båda uttryck för sin beredvillighet att, så långt det är görligt, påskynda handläggningen av frågor om arbetstillstånd.

Utlänningskommissionen anför bl. a. följande:

Frågan om utlännings rätt att antaga och innehava arbetsanställning regleras i utlänningslagen (UL) och utlänningskungörelsen (UK) den 15 juni 1945. I 15 § utlänningslagen lämnas bestämmelser om förfarings sättet vid prövning av ansökningar om arbetstillstånd:

»Fråga om arbetstillstånd prövas av den centrala utlänningsmyndigheten. I den omfattning Konungen förordnar må ansökan om sådant tillstånd upptagas jämväl av lokal myndighet, som därvid äger bevilja tillstånd; finnes ansökan ej böra bifallas, skall ärendet underställas den centrala utlänningsmyndigheten.

Innan den centrala utlänningsmyndigheten avgör fråga om arbetstillstånd, skall samråd äga rum med den centrala arbetsmarknadsmyndigheten, vilken i ärende av principiell betydelse eller eljest av större vikt bör bereda sammanslutningar av arbetsgivare och arbetstagare inom verksamhetsområdet i fråga tillfälle att uttala sig.

Arbetstillstånd skall meddelas för viss tid och avse visst slag av arbete samt må förbindas med de villkor och föreskrifter som finnas erforderliga.»

Den 1 januari 1951 voro 103 903 utlänningar arbetsanmälda. Av dessa tillhörde 75 358 utlänningar sådana kategorier, som voro befriade från skyldighet att inneha arbetstillstånd (medborgare i de nordiska länderna m. fl.). 4 407 utlänningar arbetade inom yrken, för vilka arbetstillstånd icke erfordrades (husligt arbete, skogs-, jordbruks- eller torvarbete m. m.). Endast 24 138 (= 23 %) av de arbetsanmälda utlänningarna behövde sålunda inneha arbetstillstånd.

Enligt 15 § 2 stycket UL skall kommissionen, innan fråga om arbetstillstånd avgöres, samråda med den centrala arbetsmarknadsmyndigheten. I enlighet härmed samråder kommissionen med arbetsmarknadsstyrelsen i ärenden angående arbetstillstånd för utlänningar, som vistas i Sverige samt i ärenden om inresevisering i samband med arbetsplacering.

En viss decentralisering av beslutanderätten i uppehålls- och arbetstillståndsärenden har i fråga om utlänningar, som vistas i Sverige, genomförts från och med den 1/1 1948, innebärande att polismyndigheterna själva äga bevilja uppehålls- och arbetstillstånd i övervägande antalet fall. Kommissionen avgör i princip numera endast ärenden, som polismyndighet icke ansett sig böra bifalla eller vilka enligt författning eller kommissionens instruktioner skola handläggas av denna. Dessa senare utgöras t. ex. av ärenden beträffande vilka kommissionen förbehållit sig rätten att fatta beslut på grund av utlänningens vandel, vidare första uppehålls- och arbetstillstånd efter inresevisering samt ärenden om arbetstillstånd i de fall arbetsnämnd avstyrkt bifall. I de ärenden, som inkomma till kommissionen, är det därför ofta tveksamt huruvida utlänningen skall få tillstånd att kvarstanna eller ej. I den mån sådan utlänning ansöker om arbetstillstånd sker samrådet i mindre komplicerade ärenden genom telefonkontakt mellan tjänstemän i kommissionen och arbetsmarknadsstyrelsen, i övrigt genom skriftlig remiss till styrelsen. Remisstiden vid skriftlig remiss till styrelsen har tidigare varit avsevärd men håller sig numera i allmänhet mellan en och fyra veckor, beroende på hur många instanser som skola avge yttrande till styrelsen. Sedan remissen återkommit, kan kommissionen snabbt fatta beslut och expediera detsamma.

I fråga om polismyndigheternas handläggning av uppehålls- och arbetstillståndsärenden, särskilt i den mån de avse arbetstillstånd, har kommissionen lämnat instruktioner härom, innebärande att polismyndighet efter tillstyrkan från länsarbetsnämnd äger bevilja arbetstillstånd utom för praktikanter, artister och musiker. Samrådet mellan polismyndighet och länsarbetsnämnd försiggår utan större tidsutdräkt, enär polismyndigheten i allmänhet kan erhålla snabbt besked från länsarbetsnämnd eller arbetsförmedling i arbetstillståndsfrågan.

Kommissionen har i möjligaste mån sökt nedbringa arbetstillståndsärendenas omloppstid inom sin egen organisation och har därjämte vid sammanträden med representanter för arbetsmarknadsstyrelsen framhållit

önskvärldheten av att remisstiden i arbetstillståndsärendena förkortas. En nedgång i remisstiden har numera även kunnat konstateras. Kommissionen ifrågasätter emellertid om inte arbetsmarknadsstyrelsen ytterligare skall kunna nedbringa remisstiden. »I ärende av principiell betydelse eller eljest av större vikt» skall styrelsen bereda sammanslutningar av arbetsgivare och arbetstagare inom verksamhetsområdet i fråga tillfälle att uttala sig. Därvid remitteras — särskilt inom vissa yrkesgrupper — enskilda ärenden till länsarbetsnämnd, som i sin tur inhämtar yttranden från lokala fackliga och andra organisationer. Därvid ägnas stor uppmärksamhet åt detaljgranskning i varje särskilt ärende rörande de rent lokala arbetsförhållandena m. m., vilket givetvis medför en viss tidsutdräkt. Enär ett arbetstillstånd icke binder en utlänning till viss arbetsgivare utan endast begränsar hans verksamhet till ett eller flera yrken, ifrågasätter kommissionen om icke arbetsmarknadsstyrelsen för vissa yrkesgrupper borde kunna utfärda bemyndiganden för kommissionen att meddela arbetstillstånd utan remiss till styrelsen.

Av det anförda framgår, att huvuddelen av utlänningarna i Sverige icke äro skyldiga att inneha arbetstillstånd samt att av övriga utlänningar den övervägande delen kan erhålla sina uppehålls- och arbetstillstånd direkt hos de lokala polismyndigheterna utan större tidsutdräkt. Behandlingstiden av ärenden, som skola handläggas av kommissionen, kan i vissa fall bli längre på grund av tveksamhet om utlänningens fortsatta vistelse i riket.

Kommissionen hyser betänkligheter mot förslaget att länsarbetsnämnd skall kunna bevilja utlänning »preliminärt arbetstillstånd», enär ett sådant tillstånd av utlänningen kan uppfattas som ett definitivt tillstånd att arbeta inom yrket. Kommissionen är däremot beredd att söka medverka till ett ytterligare nedbringande av behandlingstiden för ansökningar om arbetstillstånd.

Kommissionen omnämner slutligen, att den för närvarande undersöker ett förslag från arbetsmarknadsstyrelsen, som innebär, att även vissa andra kategorier av flyktingar — för närvarande endast balter — skola kunna befrias från skyldighet att inneha arbetstillstånd.

Arbetsmarknadsstyrelsen anför bl. a.: Huvuddelen av ansökningarna om arbetstillstånd behandlas av de lokala polismyndigheterna och länsarbetsnämnderna och endast ett mindre antal av samtliga ansökningar bli föremål för olika centrala myndigheters och organisationers yttrande och granskning. Då sålunda beslutanderätten i så stor utsträckning delegeras till lokala organ innebär detta, att redan nu möjligheter föreligga för en snabb och smidig handläggning av ansökningar för flertalet av de utlänningar, som skola inneha arbetstillstånd.

Det är av flera skäl ofrånkomligt, att de utlänningar från viseringsfria länder, som på eget bevåg begiva sig till Sverige för att söka arbete, bli föremål för prövning från de centrala myndigheternas sida.

En preliminär tillståndsgivning av lokal myndighet skulle enligt styrelsens mening endast kunna omfatta det fåtal utlänningar, vilka uppfylla de krav på yrkeskvalifikationer, som äro uppställda. Utlänningen måste emellertid prövas även ur andra synpunkter. Dylik prövning kan icke göras av lokal myndighet. Att sträcka sig så långt som motionären föreslår och i stort sett låta endast antalet lediga platser bliva avgörande för arbetstillståndsgivning för utlänningar, som själva söka sig till Sverige, kan därför icke tillstyrkas. En uppmjukning av bestämmelserna i den riktning motionären föreslår skulle också snart bliva känd i de länder, där arbetslöshet föreligger, och få till följd en okontrollerbar tillströmning till Sverige av icke yrkesutbildad arbetskraft. Den prövning, som sålunda föregår ett första beslut om arbetstillstånd, bör således icke ske på sådant sätt, att de utlänningar, som ha de största svårigheterna att göra sig gällande på sitt hemlands arbetsmarknad, beviljas arbetstillstånd i Sverige med rätt att — enligt beslut av 1950 års riksdag — redan efter ett års vistelse i landet komma i åtnjutande av arbetslöshetshjälp.

I många fall torde den svenska arbetskraftens förståelse för ytterligare rekrytering av utländsk arbetskraft kunna vinnas endast om företagen tillförs utvalda utlänningar och under förutsättning att vederbörande fackförening får tillfälle yttra sig i frågan.

De ärenden, som granskas centralt, taga ofta en ganska avsevärd tid i anspråk på grund av nödvändigheten att inhämta bl. a. såväl länsarbetsnämndens som arbetsmarknadens parterers yttranden. Styrelsen har därför på olika sätt sökt påskynda handläggningen av dessa ärenden och kommer även i fortsättningen att sträva efter att hålla handläggningstiden nere.

Utskottet finner liksom motionären angeläget, att frågor rörande arbetstillstånd åt utlänningar erhålla så snabb handläggning som möjligt men anser icke att ändrade direktiv för meddelande av dylika arbetstillstånd äro påkallade. Inom ramen för gällande bestämmelser böra möjligheter finnas för nedbringande av den väntetid, som ännu i vissa fall kan bli besvärande.

Huvuddelen av de utlänningar, som vistas i Sverige, är icke skyldig att inneha arbetstillstånd och den övervägande delen av de övriga erhåller sina uppehålls- och arbetstillstånd direkt hos de lokala polismyndigheterna, utan någon större tidsutdräkt. Det är endast beträffande en mindre del av utlänningarna som prövningsrätten måste förbehållas utlänningskommissionen. I dessa fall kunna omfattande undersökningar erfordras, varigenom en viss väntetid kan uppstå. Såväl utlänningskommissionen som arbetsmarknadsstyrelsen eftersträvar emellertid att nedbringa behandlingstiden för dylika ärenden. Förslag till vidgad befrielse från skyldighet för utlänning att inneha arbetstillstånd är för närvarande föremål för övervägande inom utlänningskommissionen och arbetsmarknadsstyrelsen.

Det av motionären framkastade förslaget om preliminär tillståndsgivning av länsarbetsnämnd skulle synbarligen icke medföra någon större effekt, då en sådan tillståndsgivning icke gärna skulle kunna omfatta mera än det fåtal, som uppfyller bestämda krav på yrkeskvalifikationer. En uppmjukning av bestämmelserna härutöver kunde leda till en okontrollerbar inströmning av icke yrkesutbildad arbetskraft. Då utlänning numera, efter sammanlagt ett års arbetsanställning i landet, är berättigad till arbetslöshets hjälp efter samma normer som svensk medborgare, är det angeläget att endast utländsk arbetskraft av god kvalitet tillföres den svenska arbetsmarknaden.

Med vad som sålunda anförts får utskottet hemställa,

att motion nr 65 ej måtte till någon första kammarens
åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 februari 1951.

På utskottets vägnar:

BERNHARD NÄSGÅRD.

Närvarande: herrar Näsgård, Sandberg, Birger Andersson, Ernst Hjalmar Nilsson, Osvald, Einar Eriksson, Lars Andersson, Hesselbom, Arrhén, Göransson, Hjalmar Nilsson och Nyström.
